

LEDENWERVING EN LEDENBEHOUD

De meeste schaakclubs (en dus ook de KNSB) hebben de laatste jaren te maken met een terugloop van met name seniorenleden. Zodoende is momenteel het ledental van de KNSB reeds gedaald tot 25.000, inclusief de bijzondere schaakbonden! (dat is gemiddeld 1,5 schaker per 1000 inwoners)

Dat heeft ten eerste gevolgen voor de financiën van de clubs, de regionale bonden en de KNSB, waardoor er minder mogelijk zal zijn: Schaakmagazine verschijnt minder, het jeugdblad was lastig te financieren, de 'internationals' krijgen slechte vergoedingen en ook bepaalde subsidies zullen dalen. Daarnaast heeft dat gevolgen voor de diverse competities (minder teams) en het hart van alle schaakclubs: het bezoek en deelname aan de clubavond! De interne competitie wordt minder interessant als er minder deelnemers zijn: op elk niveau komen er minder gelijkwaardige tegenstanders hetgeen het spelplezier voor veel leden verlaagt, met als gevolg.....

Een tendens die niet hoopgevend is en vraagt om een analyse en – indien mogelijk - een 'plan van aanpak'. Op zich zijn er geen duidelijke eenduidige redenen te noemen waardoor leden weggaan of wegblijven. Wel kunnen er enkele **gesignaleerde en/of gesuggereerde motieven** genoemd worden:

- 1) Het **aanbod op de clubavond** is te weinig gevarieerd en is nog vrijwel hetzelfde als 20-30 jaar geleden, hetgeen niet goed aansluit bij de huidige, jongere generaties. Kijk eens kritisch of er de nodige aanpassingen in het eigen clubaanbod mogelijk zijn!
- 2) Reeds jarenlang is **roken** een reden tot vertrek van leden. De slogan 'samen komen we er wel uit' is heel wat positiever dan de realiteit. Wettelijk wordt steeds duidelijker dat roken niet toegestaan is in openbare ruimtes, maar schaakclubs houden zich daar niet eenduidig aan. Bij de meeste clubs is er een rookbeperking (niet roken tot bijvoorbeeld 22.00 uur en daarna beperkt) of een volledig wel of niet roken toegestaan. Vaak geen bevredigende oplossing, zeker als die regel niet nageleefd/gecontroleerd wordt (wie moet dat doen?), zodat sommige leden stoppen. Enkele gangbare oplossingen wat betreft het roken zijn:
 - a) helemaal niet roken (is bij KNSB-wedstrijden de regel)
 - b) roken (beperkt) toegestaan (bij veel clubs 'de minst slechte oplossing')
 - c) roken alleen in de bar of de hal toegestaan (heb je zo'n ruimte?)
 - d) rookverbod tot bijvoorbeeld 22.00/22.30 uur, daarna roken toegestaan
 - e) roken tot een bepaalde tijd (22.00/22.30 uur) en daarna niet meer
 - f) aparte zaal (of hoek van de speelzaal) voor rokers/niet-rokers?! (krijg je 'twee' clubs...)
- 3) Veel leden hebben het **te druk** met studie, carrière of gezin om na een vermoeiende dag ook nog een – inspannende – avond te schaken. De keuze van de clubavond is een aandachtspunt.
- 4) Tevens is het **aanvangstijdstip** van de interne competitie (veelal 20.00 uur) voor sommigen lastig haalbaar en is de verplichting om elke week mee te spelen (om hoog op de Keizerlijst te komen) een extra drempel. De clubavond zou volgens hen flexibeler moeten worden!
- 5) Er is **geen goede doorstroom van jeugd** naar de clubavond van de senioren en zodoende verlaat veel jeugd de schaakclub op middelbare schoolleeftijd. Bezwaren die door hen genoemd worden zijn: de competitie is te laat afgelopen (school!), roken, slechte acceptatie van de jeugd door volwassenen, geen training (meer) als je bij de volwassenen hoort. Zorg voor een aangepast speeltempo voor de jeugd en begrip van de leden hiervoor.
- 6) Veel **oudere leden** vinden de clubavond (tot 23.00/24.00 uur) **te vermoeiend** en komen minder of niet meer. Temeer daar er veel '**schaakclubjes**' **overdag** zijn voor ouderen, buiten de schaakclubs en de KNSB om. Kan de club hen iets aanbieden waardoor deze doelgroep lid blijft of kan worden?
- 7) Ook de **locatie van het clubgebouw** is voor – met name – jongste en oudste leden van belang in verband met de veiligheid. Dat is een tweede reden dat menig oudere schaker liever – buiten de club om - overdag schaakt met een groepje leeftijdsgenoten.

- 8) De **accommodatie** zelf is ook een belangrijk item: een mooie, stille, grote speelzaal met aparte zalen voor de externe teams en schaaktraining, die niet te duur is willen we allemaal. Als er dan ook nog een goede oplossing voor het roken mogelijk is (goede ventilatie, hoge zaal, aparte rookruimte, etc.) en je eventueel de bar in eigen beheer kan nemen, dan praten we over een de ideale situatie. Heb je zo'n accommodatie?
- 9) Schaken is een goedkope sport, maar soms worden **financiën** als reden genoemd, zeker als je direct een jaarcontributie moet betalen. Maand- of kwartaalcontributie in het eerste jaar en eventueel reductie als student of 'stadspashouder' is een drempelverlagende tip.
- 10) Daarentegen is het wel zo dat men kritischer is geworden in de **prijs-kwaliteitverhouding**: 'wat biedt de schaakclub mij voor mijn contributie?' Een potje schaken kan thuis ook en dan is het gratis. De schaakclub moet een breder aanbod moeten hebben!
- 11) De concurrentie van de **computer en/of internet** is evident: je kan ten alle tijden spelen! Vandaar dat de clubs het sociale aspect moeten benadrukken, want daar zijn computers nog niet zo goed in.
- 12) De hele **maatschappij 'individualiseert'** en dat gaat ten koste van teamsporten. Ook de clubbinding wordt zienderogen minder. Valt deze tendens te stoppen?
- 13) Veel **clubs zijn aan het vergrijzen** waardoor ze minder aantrekkelijk worden voor jongere generaties. Wat heeft een 20-er te zoeken tussen allemaal leden van 50-60-70 jaar? Hoe ziet de opbouw van jullie ledental eruit? Ontbreken daar – ook – de twintiger en dertigers?
- 14) Sommige leden vinden de club niet zo gezellig en het sociale element ontbreekt: 'een zwijgzame mannensport'. Het **sociale aspect** is een voornaam aandachtspunt! Schaken tegen de computer kan altijd, dus zal het spelen tegen mensen een meerwaarde moeten hebben en dan is gezelligheid een belangrijke troef.
- 15) Een ander sociaal aspect is de **(bar-)gezelligheid** op de schaakclub. Na een avondje schaken is het voor een grote groep ook belangrijk om even te kletsen en wat te drinken. Een ongezellige bar of een bar die vroeg sluit is wat betreft natuurlijk een minpuntje.
- 16) Het **prestatie-element (winnen / verliezen)** is inherent aan schaken, maar door ook aandacht aan andere aspecten te schenken (schoonheid, creativiteit, training, etc.) wordt het verliezen minder belangrijk. In plaats van 'het doel' (van het clubbezoek) wordt het dan 'een van de doelen'. Een ander idee is meer competities in het leven te roepen (en dus meer verschillende winnaars) waardoor het succesgevoel bij meerdere leden wordt bevredigd.
- 17) **Zwakke clubleden** worden wekelijks verslagen waardoor het schaakplezier daalt. Kan je die groep iets apart aanbieden? Bijvoorbeeld een speciale meerkamp, mentor of training? Of kunnen ze beter bij de buurclub (die minder sterk is) gaan schaken!?
- 18) Er zijn veel **minder studenten** schaaklid de laatste decennia: bij veel clubs zijn er tussen de 15-35 jaar relatief weinig leden. Een gevolg van minder tijd, de '2-fasenstructuur', het eentonige aanbod, financiën, andere hobby's, computers of internet?
- 19) Ook gaan veel **studenten elders wonen** zodat ze hun club verlaten. Speelt de club op vrijdag dan kan je ze vaak (langer) behouden en ook hoog speelniveau (KNSB-competitie) kan ervoor zorgen dat ze nog voor hun club blijven spelen. Zo niet, dan is een (sterke) club in hun nieuwe stad snel aantrekkelijker.
- 20) Het aantal **vrouwen** bij de senioren is – nog steeds - bedroevend laag. Bij de jongste jeugd zijn er vaak nog veel schakende meisjes, maar naarmate de leeftijd vordert (en de competitie belangrijker wordt en het sociale aspect minder wordt?!) neemt dit snel af.
- 21) Soms is de **organisatie van een schaakclub** ('het kader' en bestuur) voor verbetering vatbaar, maar staat het 'geroutineerde bestuur' daar niet open voor. Onder het mom 'het gaat op deze manier al 25

- jaar prima' zal de broodnodige verandering lastig te realiseren zijn. Wie durft dat bestuur wakker te schudden?
- 22) Ook komt het nogal eens voor dat wensen of klachten van leden niet adequaat worden behandeld door het bestuur. Er wordt – in de huidige maatschappij - steeds meer **openheid van het bestuur** verlangd, hetgeen de betrokkenheid van de leden ten goede kan komen.
 - 23) Bij sommige clubs is er tevens een **groot verloop van het kader**. Een goede schaakleraar of -trainer vinden is vaak al lastig (niveau, financiën, beschikbaarheid, waardering), maar die voor langere tijd behouden voor de club is vaak nog lastiger. Veel (jeugd-)clubs storten kwalitatief en kwantitatief in als er problemen met het kader zijn.
 - 24) Bepaalde schaakclubs liggen in wijken waar veel instroom van **allochtonen** is. Een nieuwe doelgroep, maar lastig om als schaakclub binnen te krijgen omdat taal een obstakel kan zijn, financiën een rol kunnen spelen of schaken in hun cultuur geen gewoonte is.
 - 25) De **opvang van nieuwe leden** blijft een groot probleem. Nadat iemand zich aangemeld heeft moet hij het vervolgens bij de meeste schaakclubs zelf maar uitzoeken. Als je dan – door het relatief hoge niveau van de clubschakers - ook nog een paar keer verliest is de lol er snel af!
 - 26) Uit diverse onderzoeken is gebleken dat er ook op laag niveau veel **behoefte aan training of schaaktechnische begeleiding** is. Het idee dat training alleen voor de jeugd of de topspelers (1^e team) nuttig is lijkt een achterhaald gegeven. Maar welke clubs doen echt iets aan training voor volwassenen?
 - 27) Ook vinden veel schakers (net als kinderen) het leuk om **prijzen te winnen**. Door meerdere competities en toernooien (interne, beker, snelschaak 5 en 10 minuten, rapidschaak, etc.) te organiseren hebben ook meer leden kans om in de prijzen te vallen. Nadere informatie hieromtrent is te vinden in het artikel 'Competitievormen'.
 - 28) Soms zijn **clubtoppers uitgekeken** op de Interne competitie en verschijnen steeds minder op de clubavond. Uiteraard is van belang om te weten waarom zij niet meer komen, want dan kan de club – mogelijk - een aangepast aanbod doen. Denk dan aan een aparte meerkamp voor de beste spelers, trainingsavonden, rapidtoernooien, etc. Deze materie heeft ook een keerzijde, want hoe moet je de prestaties van de reguliere deelnemers aan de interne competitie inschatten?
 - 29) De **jeugd heeft teveel aanbod**, vandaar dat schaken minder snel gekozen wordt. Toch is hier nog veel winst te boeken. Een jeugdafdeling is onontbeerlijk voor het schaken op lange termijn: de kinderen van nu zijn de ouders over 20 jaar!
 - 30) Last but not least: de **clubbinding is nog immer groot!** Ben je eenmaal lid van een club ('een familie') dan blijft het voor de meeste schakers een hele stap om naar een andere club te gaan. Jonge schakers – die nog niet zo gebonden aan de club zijn – laten nog vaak hun ambities prevaleren en gaan naar een sterkere club om hoger te kunnen spelen. De gemiddelde clubschaker is echter normaliter erg gebonden en blijft – ondanks bijvoorbeeld verhuizing – lid van 'zijn cluppie'.

Dit was een korte opsomming van mogelijke knelpunten: de consulent kan over al deze punten nog veel meer vertellen! Voor elke club zijn er andere redenen waarom leden afhaken of waarom geïnteresseerden geen clublid worden. Probeer te achterhalen wat de **grootste knelpunten** zijn, zodat je daar iets aan kan doen. Samen met een **verbeterd clubaanbod** mag de club hopen dat de interesse voor de schaakclub groter is. **Actief leden werven** is dan de volgende stap.